

Новине у Јуриспруденцији Врховног суда Републике Српске

Припремила: Тања Милетић, Врховни суд Републике Српске

Увод

За овај број часописа изабрано је шест одлука Врховног суда Републике Српске. Издвојене су по двије одлуке из кривичне, грађанске и управне области у којима је овај Суд у протеклом периоду разматрао актуелна питања, те изразио правне ставове о одређеним правним питањима.

Предмет 87 0 К 027752 20 Кжж – Давање лажног исказа, члан 365 став 3 у вези са ставом 1 Кривичног закона Републике Српске

Чињенице и наводи из жалбе

Првостепеном пресудом оглашен је кривим оптужени због кривичног дјела Давања лажног исказа из члана 365 став 3 Кривичног закона Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 49/03, 108/04, 37/06, 70/06, 73/10, 01/12 и 67/13 – у даљем тексту: КЗ РС-а), за које му је изречена условна осуда којом је утврђена казна затвора у трајању од 6 (шест) мјесеци и одређено да се иста неће извршити уколико оптужени у року од једне године по правоснажности пресуде не учини ново кривично дјело. У поступку по жалби браниоца оптуженог на наведену пресуду другостепени суд је, поводом те жалбе, а по службеној дужности, преиначио првостепену пресуду тако што је оптуженог на основу члана 298 тачка а) Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 51/12, 91/17 и 66/18 – у даљем тексту: ЗКП РС-а) ослободио оптужбе да је починио кривично дјело давање лажног исказа из члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а.

Против те пресуде жалбу је благовремено изјавио окружни јавни тужилац због повреде Кривичног закона и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, с приједлогом да Врховни суд Републике Српске жалбу уважи, побијану пресуду укине и предмет врати на поновни поступак и одлучивање или преиначи побијану пресуду, те оптуженог огласи кривим.

Одлука

Одредбом члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а прописано је да ће се казном затвора од 6 мјесеци до 5 година казнити свједок, вјештак, преводилац или тумач који да лажан исказ у кривичном поступку. Дакле, радња извршења овог, квалификованог облика предметног кривичног дјела је одређена као давање лажног исказа у кривичном поступку, при чему лажни исказ представља изјаву која садржи потврђивање неистинитих чињеница или негирање истинитих. При томе за постојање овог кривичног дјела није од значаја то да ли је на лажном исказу заснована донесена судска одлука, а субјективну страну дјела чини умишљај који се манифестује у свјести извршиоца да оно што исказује не одговара стварности и да такав исказ даје у кривичном поступку.

У конкретном случају из чињеничног описа дјела у диспозитиву оптужнице и изреци побијане пресуде произлази да је оптужени Б.Ј., у својству свједока у кривичном поступку који је вођен против оптуженог Р.Н. по оптужници ОЈТ Добој број Т15 0 КТ 0022300 17 од 28.02.2021. године, на главном претресу пред Основним судом у Теслићу лажно свједочио наводећи да дана 15.06.2016. године није видио Р.Н. да ломи засађене стабљике лијеске, власништво Ц.Н., иако је знао да га је видио, какву изјаву је првобитно дао на записник о саслушању свједока дана 10.07.2016. године у Полицијској станици у Теслићу. Овако конципиран чињенични опис дјела, супротно правном становишту побијане другостепене пресуде, одражава све елементе бића предметног кривичног дјела у радњама оптуженог, када се сасвим одређено прецизира да је спорни исказ дат на главном претресу у кривичном поступку који је вођен против оптуженог Р.Н. по оптужници окружног јавног тужиоца означеног броја и датума, да је овим исказом суштински негирао чињенице које је дао у својству свједока на записник у Полицијској станици у Теслићу дана 10.07.2016. године у погледу идентитета извршиоца дјела и радњи које је предузео извршилац приликом оштећења туђе ствари. Када се има у виду карактер чињеница о којима је оптужени свједочио у том поступку, изјављујући на записник пред полицијом сасвим одређено да је видио Р.Н. наведеног дана када је ломио засађене стабљике лијеске власништво Ц.Н., онда је сасвим евидентно да су у питању чињенице од значаја за судску одлуку. Када након тога оптужени на главном претресу у својству свједока негира тај свој исказ у односу на битне чињенице за доношење судске одлуке (у погледу идентитета извршиоца дјела и радње извршења) у његовим радњама се стичу сва битна обиљежја кривичног дјела Давање лажног исказа из члана 365 став 3 у вези са ставом 1 КЗ-а РС-а.

Слиједом наведеног овај Суд налази да је другостепени суд у корист оптуженог повриједио Кривични закон у одредбама члана 312 став 1 тачка а) ЗКП-а РС-а, на што се жалбом јавног тужиоца основано указује, када је заузео правно становиште да лажно исказивање описано у диспозитиву оптужнице не представља предметно кривично дјело за које се оптужени терети, па на тој повреди закона засновао побијану пресуду којом је, поступајући по службеној дужности, преиначио првостепену осуђујућу пресуду тако што је на темељу одредби члана 298 тачка а) ЗКП-а РС-а оптуженог ослободио оптужбе да је починио кривично дјело давања лажног исказа из члана 365 став 3 КЗ-а РС-а. Како је пресуда другостепеног суда посљедица погрешне примјене кривичног закона у правној оцјени дјела садржаног у оптужници, усљед које није одлучено о жалби браниоца оптуженог изјављеној на првостепену пресуду, то је овај Суд из изнијетих разлога, сходном примјеном одредби члана 329 став 1 ЗКП-а РС-а, у вези с одредбама члана 31 став 2 тачка а) Закона о судовима Републике Српске, укинуо побијану пресуду и предмет вратио другостепеном суду на поновно одлучивање.

Предмет 11 0 К 021103 21 Кж 3 – Понављање поступка у корист осуђеног – члан 345 став 1, члан 307 став 2 и члан 334 став 1 Закона о кривичном поступку Републике Српске

Чињенице и наводи из жалбе

Рјешењем Окружног суда у Бањој Луци одбијен је захтјев осуђеног за неправо понављање кривичног поступка правноснажно окончаног пресудом тог Суда. Против овог рјешења мајка осуђеног је, путем пуномоћника, изјавила жалбу због битне повреде одредаба кривичног поступка и погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања, с приједлогом да се жалба уважи и дозволи понављање поступка или рјешење укине и предмет врати на поновно одлучивање.

Одлука

Сходно одредби члана 345 став 1 Закона о кривичном поступку Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр.ј 51/12, 91/17 и 66/18; у даљем тексту: ЗКП РС-а), захтјев за понављање кривичног поступка могу поднијети странке и бранилац, а после смрти осуђеног захтјев у његову корист могу поднијети и лица наведена у члану 307 став 2.ЗКП-а РС-а, међу којима и мајка осуђеног. Овим је одређен и круг лица која, сходно одредби члана 334 став 1 ЗКП-а РС-а, против рјешења којим је захтјев обијен могу изјавити жалбу. Мајка осуђеног не спада у круг лица која су за живота осуђеног овлаштена да у његову корист поднесе захтјев за понављање поступка, па слиједом тога јој не припада ни право на жалбу против рјешења којим је одбијен захтјев осуђеног за понављање кривичног поступка. С обзиром на изнесено, овај Суд је на основу члана 337 став 3 ЗКП-а РС-а жалбу мајке осуђеног одбацио као недозвољену.

Предмет 85 0 I 053087 21 Сп 2 – Извршење на непокретностима – члан 70 став 1 Закона о извршном поступку, у вези са чланом 324 став 1 Закона о стварним правима, те Оквирним законом о задругама и Законом о пољопривредним задругама

Чињенице и наводи из захтјева за рјешавање спорног правног питања

Првостепени суд је, на приједлог тражилаца извршења, поднио Врховном суду Републике Српске захтјев за рјешавање спорног правног питања које гласи: „Да ли је непокретност на којој извршеник има уписано право располагања, односно на којој у земљишној књизи није уписано нити једно друго лице као носилац другог стварноправног овлашћења, те на којој нема уписа друштвене односно државне својине, подобна да буде предмет извршења, у смислу члана 70 Закона о извршном поступку, у извршном поступку ради остварења извршног новчаног потраживања које тражилац извршења има према извршенику – титулару предметног права располагања?“

Према релевантном чињеничном стању у конкретном извршном предмету тражиоци извршења су првостепеном суду поднијели приједлог за извршење против извршеника Земљорадничке задруге „Б.“ из Д., те након што није извршено рјешење којим је одређено да се наплата потраживања тражилаца извршења проведе пљенидбом новчаних средства извршеника с његових трансакционих рачуна, тражиоци извршења су поднијели приједлог за промјену предмета и средства извршења, тражећи да се извршење проведе пописом, процјеном и продајом непокретности извршеника уписаних у зк. ул. број 114 к.о. М., 91 к.о. С.Р. и 230 к.о. П., у којим је извршеник уписан као носилац права располагања са дијелом 1/1.

Извршни суд је био става да ове непокретности не могу бити предмет извршења зато што Закон о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 124/08, исправке 3/09, 58/09, 95/11, 60/15 и 107/19 – у даљем тексту: ЗСП) не познаје као облик стварног права право располагања.

Одлука

Врховни суд Републике Српске је закључио да су у конкретном предмету испуњени процесни услови прописани одредбама члана 61а став 1 и 61б став 1 Закона о парничном поступку („Службени гласник Републике Српске“, бр. 58/03 до 61/13; у даљем тексту: ЗПП) да се заузме правно схватање о спорном правном питању. Приликом одлучивања о предметном захтјеву, овај Суд је имао у виду одредбе члана 2 став 2, члана 3 ставке 1 и 2, члана 6 став 1, члана 52 и 55 ЗСП-а, те одредбе члана 6 став 2, члана 69 став 1 и члана 70 став 1 Закона о извршном

поступку („Службени гласник РС“, бр. 59/03, 85/03, 64/05, 118/07, 29/10, 57/12, 67/13, 98/14 и 66/18; у даљем тексту: ЗИП). Даље, цијенио је да је Уставни суд Босне и Херцеговине у одлуци број АП-2113/11 од 07.10.2014. године и у одлуци број АП-1528/15 од 15.11.2015. године изнио схватање да се у погледу стварних права право располагања изједначава с правом својине, ако су та права уписана у земљишне књиге или у други јавни регистар непокретности, као и да је Уставни суд Републике Српске у одлуци број У-27/14 од 24.02.2016. године, одлучујући о уставности члана 2 Закона о измјенама и допунама Закона о стварним правима („Службени гласник Републике Српске“, бр. 95/11) у дијелу који се односи на измјену члана 324 став 1 ЗСП-а, навео у образложењу, између осталог, да с обзиром на чињеницу да су објекти права располагања биле ствари, односно средства у друштвеној својини, право располагања је имало карактеристике стварног права, те се може рећи да је то било најшира непосредна правна власт на одређеним стварима и њени титулари су имали право да ствар употребљавају и да њоме располажу, а да обим овлашћења које садржи право располагања упућује на закључак да се ради о институту који у претежном дијелу има карактер права својине, односно представља супститут права својине на средствима у друштвеној својини.

Цијенећи наведене одлуке Уставног суда, као и да Оквирни закон о задругама („Службени гласник БиХ“, бр. 18/03) и Закон о пољопривредним задругама („Службени гласник Републике Српске“, бр. 73/08, 106/09 и 78/11) немају посебних одредби којима се ограничава или забрањује извршење на непокретностима задруге, Грађанско одјељење Врховног суда Републике Српске је донијело одлуку поводом предметног захтјева у којој је заузело следеће правно схватање: „Када је на непокретности, уписаној у јавној евиденцији стварних права на непокретностима, извршеник уписан као носилац права располагања, може се спровести извршење пописом, процјеном и продајом те непокретности ради намирења потраживања тражиоца извршења“.

Предмет 118 0 Спр 002387 21 Спр – Услов за дозвољеност тужбе за утврђивање повреде права на суђење у разумном року – члан 24 став 2 у вези са чланом 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року

Чињенице и наводи из тужбе

Тужилац је Врховном суду Републике Српске поднио тужбу ради заштите права на суђење у разумном року и новчано обештећење исплатом новчане накнаде због повреде права на суђење у разумном року, у којој је навео да је због недоношења одлуке Врховног суда у вези с избором и именовањем директора школе „П.К.“ К.Б., изгубио сва права јер је тај мандат одавно истекао.

Поред тога, тужилац је навео да је поднио Врховном суду Републике Српске захтјев за заштиту права 25.08.2020. године, по коме Врховни суд није донио никакво рјешење, те да се поново обратио 10.02.2021. године да му се достави рјешење по његовом захтјеву, али да је добио одговор да нема услова за поступање јер је предмет број 11 0 У 019078 18 Увп ријешен доношењем пресуде 30.09.2020. године (коју је тужилац примио 23.10.2020. године), прије ступања на снагу Закона о заштити права на суђење у разумном року („Службени гласник Републике Српске“, бр. 99/20), који је ступио на снагу 01.01.2021. године.

Одлука

Према одредби члана 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року, услов дозвољености тужбе за утврђивање повреде права на суђење у разумном року и правично

задовољење због повреде права на суђење у разумном року (даље: тужба) јесте да тужилац претходно надлежном суду (пред којим се води поступак) поднесе захтјев за убрзање поступка о коме је правоснажно одлучено (о чему ће уз тужбу доставити примјерак правоснажног рјешења којим је одлучено о захтјеву за убрзање поступка), те након тога има могућност да поднесе тужбу Врховном суду Републике Српске најкасније у року од шест мјесеци од дана пријема правоснажне одлуке донесене по захтјеву за убрзање поступка (члан 21 став 2). У конкретном случају захтјев за заштиту права тужилац је поднио Врховном суду Републике Српске прије него што је усвојен и ступио на снагу 01.01.2021. године Закон о заштити права на суђење у разумном року, тако да исти нема значај захтјева за убрзање поступка према одредбама наведеног Закона.

Како тужилац прије подношења тужбе није поднио надлежном суду захтјев за убрзање поступка о коме је правоснажно одлучено, па тако ни доставио то рјешење, тужба је недозвољена, ради чега је овај Суд исту одбацио позивом на одредбе члана 24 став 2 у вези са чланом 21 став 1 Закона о заштити права на суђење у разумном року.

Предмет 11 0 У 021621 18 Увп – Деекспропријација – чланови 4 и 7 Закона о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици БиХ

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом одбијена је тужба против оспореног акта донесеног по жалбама заинтересованих лица Града Б., заступаног по Правобранилаштву Републике Српске, Сједиште замјеника Б. и ЗЗ „А.“ Б., којим је поништено рјешење првостепеног органа и предмет враћен на поновни поступак и одлучивање. Првостепеним рјешењем поништена је дјелимично Одлука о експропријацији Окружне аграрне комисије у Б. од 15.05.1946. године и то тачка 4. алинеја 2., која се односи на некретнине уписане у зк. ул. број 703 и 728 к.о. Б., а означене као к.ч. број 864/1 и 864/8, сада уписане у зк. ул. број 12085 к.о. Б., а које су предмет захтјева тужилаца, те је на тим некретнинама утврђено право својине и одређена укњижба у корист предника тужилаца Л.Ј. с 2/3 дијела и М.Ј. с 1/3 дијела.

Образложењем побијане пресуде су прихваћени као правилни разлози дати у оспореном акту, а којим је наведено да је наконведеног поступка аграрне реформе предницима тужилаца Л.Ј. и М.Ј. остављено земљиште у површини од 243,021 дунума које се налази у к.о. Б. и к.о. П., и да то земљиште никад није експроприсано, али да је остало нејасно и недовољно образложено како и на основу чега је првостепени орган ипак закључио да су наведеном Одлуком о експропријацији од 15.05.1946. године експроприсане и некретнине које су предмет овог спора, и да стога нису испуњени услови за деекспропријацију истих, односно за поништење Одлуке од 15.05.1946. године. Такође је закључено да је остало нејасно по ком основу је у односу на наведено земљиште утврђено право својине на тим некретнинама, те да је образложење првостепеног рјешења у противрјечности са његовим диспозитивом.

Захтјевом за ванредно преиспитивање те пресуде тужиоци оспоравају њену законитост истичући да је погрешан став тужене да у конкретном случају нису испуњени услови за деекспропријацију, те да је правилно првостепени орган закључио да се не ради о реституцији.

Одлука

Врховни суд Републике Српске налази да је правилно оспореним актом поништено првостепено рјешење из разлога што је образложење нејасно и контрадикторно, те да је у

оспореном акту и побијаној пресуди о свему дато ваљано образложење које као такво прихвата и овај Суд. Уз наведено, овај Суд налази да у конкретном случају нема основа за примјену института деекспропријације. Одлука од 15.05.1946. године донесена је у поступку аграрне реформе и колонизације сходно одредбама Закона о аграрној реформи и колонизацији у Народној Републици БиХ („Службени лист НРБиХ“, бр. 24/46 до 41/67; у даљем тексту: Закон). У том поступку експропријација је вршена у сврху стварања земљишног фонда у који је улазило обрадиво земљиште и које се, као вишак (изнад прописаног максимума) земљорадничких посједа, одузимало од власника и с којим је располагала држава и то земљиште додјеливала другим физичким лицима или остављала у државном земљишном фонду, док се земљорадницима остављала земља односно посјед који су обрађивали својим радом или радом своје породице. Експропријација непокретности, према одредбама Закона о експропријацији, проводила се на основу утврђеног општег интереса за извођење корисних радова за сврхе друштвено економског и културног подизања, нарочито: грађење жељезница, тунела, мостова, подизање војних грађевина и др.; дакле, ради изградње објеката, а не ради додјеле другим земљорадницима за обрађивање и ради стварања земљишног фонда. Тај поступак је првобитно регулисан Основним законом о експропријацији („Службени лист ФНРЈ“, бр. 28/47), а поступак деекспропријације Законом о експропријацији из 1957. године („Службени лист ФНРЈ“, бр. 12/57), али с обзиром на све наведено очигледно је да се ова два поступка не могу поистовјетити, због чега нема основа за деекспропријацију односно за поништење наведене Одлуке од 15.05.1946. године, како погрешно закључује првостепени орган. Земљиште одузето по Закону може се вратити само у поступку реституције, а тај закон још није донесен, па се у том правцу још увијек не може одлучивати. Ради свега наведеног, предметни захтјев је ваљало одбити.

Предмет 15 0 У 004173 19 Увп – Промјена културе – члан 48 став 1 Правилника о катастарском класирању и бонитирању земљишта

Чињенице и наводи из захтјева за ванредно преиспитивање

Побијаном пресудом је одбијена тужба против оспореног акта којим је одбијена жалба тужиоца изјављена против рјешења првостепеног органа којим је одбијен захтјев тужиоца за промјену катастарске културе и класе земљишта на катастарској честици број 4243 званој „С.“ по култури пашњак 3. класе у површини 5.668 м², уписана у пл. бр. 125/2 к.о. О. Тужилац је одбијен с наведеним захтјевом уз образложење да је чланом 26 Закона о експропријацији („Службени гласник Републике Српске“, бр. 112/06 до 79/15; у даљем тексту: ЗЕ) прописано да било каква промјена на парцели нема правно дејство након „проглашења забиљежбе“ за корисника експропријације, те да би евентуална промјена катастарске културе и класе на предметној парцели била у коначници стављена ван снаге.

Захтјевом за ванредно преиспитивање тужилац оспорава законитост пресуде нижестепеног суда истичући да је у фунтовници уписано тачно стање културе које одговара стварном стању, што се тужена увјерила увиђајем на лицу мјеста, а чињеница да предметна парцела у пописном катастру има други број и да се не може идентификовати на старим катастарским плановима није одлучујућа, па предлаже да се побијана пресуда укине или преиначи.

Одлука

Поступак промјене катастарске културе регулисан је одредбама Закона о премјеру и катастру Републике Српске („Службени гласник Републике Српске“, бр. 6/12 до 62/18; у даљем тексту: Закон о премјеру и катастру), те Правилником о катастарском класирању и

бонитирању земљишта („Сл. гласник РС“, бр. 74/14; у даљем тексту: Правилник). Из одредаба члана 48 став 1, те чланова 51 до 53 Правилника произлази да је корисник земљишта обавезан да поднесе захтјев да се изврши промјена културе и бонитета земљишта ако не одговара стварном стању на терену, а у овом конкретном случају увиђајем на лицу мјеста утврђено је да се ради о ораници, а не о пашњаку, како је то, по општим принципима класификовања земљишта, предметна парцела означена, па је постојао основ да се изврши промјена културе предметне парцеле у односу на ону која је уписана у пописном катастру. Посебно има основа да се изврши промјена културе јер је наведена парцела и у земљишној књизи означена као ораница, а што је на лицу мјеста и потврђено.

Овај суд налази да је позивање тужене и нижестепеног суда на одредбу члана 26 став 3 ЗЕ-а потпуно неосновано, јер је том одредбом прописано да отуђење непокретности у погледу које је извршена забиљежба експропријације, као и промјена других односа на непокретности (промјена власништва и др.), нема правно дејство у односу на корисника експропријације. Ово из разлога што је за корисника експропријације без значаја чињеница коме ће бити исплаћена накнада, да ли једном или другом лицу. Зато је и речено да та промјена нема никакво правно дејство за корисника експропријације, будући да је одређивање стварног власника претходно питање у поступку експропријације у смислу одредбе члана 28 став 3 ЗЕ-а.

Даље, забиљежба експропријације у земљишним књигама и другим јавним евиденцијама, у смислу одредбе члана 26 став 2 ЗЕ-а, има смисла у односу на посљедице проистекле из понашања власника непокретности супротно члану 56 ЗЕ-а. Но, овдје то није случај, јер је култура земљишта тужиоца знатно раније успостављена, а што је утврђено увиђајем на лицу мјеста, па је неосновано позивање тужене на одредбе члана 26 став 2 и члана 56 ЗЕ-а.

Цијенећи да се у поступку експропријације обезбјеђују докази о непокретностима које су предмет експропријације, што подразумијева увиђај на лицу мјеста уз учешће вјештака различитих специјалности, при чему се врши и утврђивање културе земљишта, овај Суд закључује да није јасно одбијање Министарства пољопривреде, шумарстава и водопривреде Републике Српске (које према члану 28 став 1 Закона о пољопривременом земљишту даје или одбија дати сагласност за промјену културе, с тим да о захтјеву странке одлучује тужена цијенећи све околности) да изда сагласност за промјену културе када се врши усаглашавање културе земљишта са стварним стањем, те да је неосновано одбијен предметни захтјев тужиоца за промјену културе. Осим тога, овај Суд је нашао да је рјешење донесено у скраћеном поступку без могућности тужиоца да заштити и брани своја права и правни интерес заснован на закону, па је ради свега наведеног предметни захтјев уважио, побијану пресуду преиначио на начин да је тужбу уважио и оспорени акт поништио.